

ÜÇÜNCÜ YAŞ VE İKİ ALMANYA

Doç. Dr. İnci SAN *

A. Federal Almanya Cumhuriyeti **

Yaşlılık kuşkusuz uluslararası bir sorundur. Endüstrileşmiş ve endüstrileşmekte olan tüm toplumlarda, varolan toplumsal yapı değişmekte ve bu arada üçüncü yaş insanının rolü de toplumsal ilişkilerin sıkı dokulu ağının dışına çıkmaktadır. Bir başka deyişle, yaşlı insanın rolünün yeniden belirlenmesi gerekmektedir.

Aslında kuşaklardan beri süregelen aile bağlarından kopma, toplumsal işlevler açısından kesin bir yitirimdir. Yaşlı insan, artık yeni rolünü benimsemeye razı olsa da, bu yitirimin yerine koyacak şeyi henüz bulamamaktadır, yani yitirilen işlevlerin yerine başkalarını koyamamaktadır.

Toplumun yaklaşımı ise, yitirilen işlevlerin yerine hareket terapisi, yaşlılarla yapılan söyleşi toplantıları, çiçek yapma ya da satrancın inceliklerini öğretme gibi birtakım gerçekçilikten uzak girişimlerde bulunma, yani toplumsal işlevler yerine kimi özel ilgiler koyma biçimindedir. Oysa soruna, toplum bağları, toplumsal ilgiler ve toplum gerçekliklerinin algılanmasına ilişkin yeni anlayış ve yeni mekanizmalar yerleştirmekle yaklaşılabilir.

Federal Almanya'daki Kurumlar :

Federal Almanya'da üçüncü yaş insanıyla ilgilenen Bakanlık, Gençlik, Aile ve Sağlık Bakanlığıdır. Bu kurum, emekli maaşlarını geliştirme işlemlerinden, kentleşme, boş zamanı değerlendirme ve beslenme sorunlarına dek tüm yaşlılıkla ilgili sorunlarla uğraşır. Bu işe bakan daireye ayrılan para, 11 milyon mark'tır.

(*) Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı.

(**) Federal Almanya'ya özgü sorunlarla birlikte ele alınan yaşlılıkla ilgili bilgiler 1975 yılının sayısal verileriyle değerlendirilmektedir.

Üçüncü yaş insanı ile ilgilenen B. Alman Gerontoloji Derneği ise, bilimsel bir dernek olup, yılda bir kez topladığı geriatri kongresinde disiplin içi tartışmalar yapar; geliri olmadığından herhangi bir araştırma yürütemez, politikacılara yol gösterici bir niteliği de yoktur.

B. Alman tıp fakültelerinde, Nürnberg Üniversitesindeki tek bir Geriatri kürsüsü dışında, ilgili bransa ilişkin bir öğretim örgütlenmemiştir. Diğer tıp fakültelerinde tek tek dersler programlara konmakta, fakat derse katılım az olduğundan zaman zaman bu dersler kaldırılmaktadır. Bu şu demektir: muayenehanesinde karşılaşacağı bir takım geriatrik olaylar için hekimler, veterince hazırlıklı değildir. (1975'lerde özel geriatri klinikleri de henüz kurulmamıştı.)

Federal Almanya'ya komşu pek çok ülkede araştırma merkezleri varken, F. Almanya'da altı yıllık bir çaba ve çalışmadan sonra ancak 1974'de bir Yaşlılık Sorunları Merkezi kurulmuştur.

Oysa, 1975 sayısal verilerine göre, 61,3 milyon toplam nüfusun % 13'ü 65 yaşın üzerindedir. (8.311.000) Bu sayının 3 milyon 191 bini erkek (% 10.9), 5 milyon 120 bini kadındır (% 15.9).

60 yaş ve üzerindeki kişiler ise 12 milyonu bulmaktadır (% 19.4). Tarihsel gelişim içinde çeşitli yıllardaki oranlara göz atacak olursak:

65 yaş üzerindeki nüfus 1910'da % 5;
1950'de % 9.4;
1961'de % 11,3'dü.

Bu artışın 1980'de doruk noktasına ulaşacağı ve % 15,1'i bulacağı, 1950'de % 13.9'a düşeceği kestirilmiştir. 1975'de bir yaşlı kişiye artık eskiden olduğu gibi 19 genç insan değil, 7 genç insan düşmektedir.

Yapılan araştırmalarda ortaya çıkan genel kanı ise, bu üçüncü yaş insanların yaşlarından dolayı «dezavantajlı» bir toplumsal sınıf oluşturdukları biçimindedir. Ortaya çıkan bir sorun da şudur: Yaşlı olup iş ve meslek sahibi olmıyanlar arttıkça, bu gibilerin yaşamlarını sağlayacak giderleri karşılamak üzere, giderek sayısı azalmakta olan çalışanların üretiminden nasıl yararlanılacaktır. 1975'de çalışmayan nüfus B. Almanya'da % 36.2 ye çıkmış bulunmaktaydı.

Şu da gözden kaçırılmamalıdır ki, yaşam düzeyinin yükselmesiyle orantılı olarak, yaşam ortalaması yakın yıllarda 85 yaşa varacak, böylece yaşlılık süresi tam bir kuşak süresi ile eşit olacaktır. Konunun sosyo-psikolojik boyutlarını da göstermek üzere diğer sayısal verilere de göz atalım :

65 yaşın üzerinde olanların 3 milyonu tek başına yaşamaktadır. Yalnız yaşayan yaşlıların oranı 1962'de % 23.7 iken, 1975'de % 35.1'e yükselmiştir. Yalnız yaşayanların % 83'ü ise kadındır.

Tüm yaşlı nüfusun yarısına yakını eşi ile yaşamakta (4 milyon 54 bin), bunların % 60'ını erkekler oluşturmaktadır.

Çocukları ile birlikte oturan yaşlı insan oranı ise şöyledir: 10 yaşlıdan 3'ü. Ayrıca 10 yaşlıdan yalnızca 1'inin çevresinde bir torun bulunmaktadır. Değişen toplumsal işlevi açıkça gösteren bir durumdur. bu .

Üç kuşağın birarada oturduğu aileler bugün bir istisna oluşturmaktadır. Böyle aileler de çoğunlukla çiftçi ve köylü kesimde bulunmaktadır.

60 yaşın üzerinde olup yalnız yaşayanların oranı son yirmi otuz yılda kabarmış, 1950'lerde yaşlıların % 43'ü yalnız ya da eşiy-le yaşamakta iken, bu oran 1961'de % 58'i, 1969'da % 66'yı bul-

muş, $\frac{2}{3}$ oranı sürekliliğini korumuştur.

Ancak, yaşlılar arasında bu durumdan dolayı yakınmaların olacağı sanılırken, bu insanların çoğunun hallerinden memnun oldukları, yalnız ya da çocuklardan uzak yaşamayı daha «avantajlı» buldukları belirlenmiştir. Geliştirilen düşünce ve zihniyet şudur: **Ayrı, fakat temas halinde olmak.** Başka bir deyişle: dışsal uzaklık, buna karşın içsel yakınlık («innere Nähe durch äussere Distanz») Ancak, şu da belirtilmelidir ki, bu olgu dikkatle araştırılmaya değer bir olgudur; bu bir «razı oluş» olabileceği gibi bir dışlaştırma, desentegre olma belirtisi de olabilir.

Yaş grupları arasındaki uçurumun derinleşmesi ve yaşlıların yalnızlığa itilmesi olgusu yanında, aynı kuşak üyelerinin aralarındaki bağların da zayıfladığı gözlemlenmektedir. Bu kuşkusuz yaşlıları ve yaşlı çiftleri de etkileyip onları «izolasyona» iten bir et-

mendir. Ayrıca çoğunlukla kendi çocuklarının evliliklerini pek anlıyamadıkları (son yıllarda erken yaşlarda evlenmeler hızla artmıştır : evlenme ortalaması erkeklerde 25, kadınlar 23 yaşdır), torunlarının pek erken yaşlarda evden ayrılmalarına ve gittikçe çoğalan boşanma olaylarına akıl erdiremedikleri de gözlenmekte ve belirlenmektedir.

Diğer yandan B. Almanya gibi, sağlık durumunun hızla iyiye gittiği ve yaşam ortalamasının giderek yükseldiği bir ülkenin toplumunda, 60-65 yaşlarının, güçlülük ve zihinsel yetiler bakımından bir gerileme dönemi olarak nitelenmesi çelişki yaratmaktadır. Birtakım yayın organlarından kaynaklanan «zararlı yaşlılar» imgesinin yanlış ya da eksikliği başlıca şu sanılara dayanmaktadır :

Yaşlı insanlarda zihinsel anıksal yetilerde azalma, psikomotor yetilerde azalma, öğrenme yetisinde azalma olmaktadır.

Ancak, bu «zararlı yaşlı» imgesinin artık yıkılması gerekliliği üzerinde de durulmaya başlanmıştır. Çeşitli ileri toplumlarında yaşlanan işçiler üzerinde yapılan araştırmalar bu bakımdan ilginç bulgular getirmektedir :

İngiltere'de 50 yaşın üzerinde olan işçilerde iş kazalarının azaldığı, buna karşılık kimi hastalık belirtilerin arttığı;

Norveç'te 5 bin yevmiyeli işçi üzerinde tıpçıların yaptığı araştırmada 60-64 yaşındakilerin % 82.6 sının iş gücü bakımından tam verimli oldukları; 65-69 yaş grubundakilerin de % 81.5'inin tam güçte, 70 ve üstü yakştakilerin ise hâlâ % 80.7'sinin tam güçte oldukları saptanmıştır.

Gene İngiltere'de Birmingham'da yapılan bir araştırmada, hemen hemen aynı sonuçlar elde edilmiş; 65 yaştan aşağı olanların yalnızca % 10'unun 70'den aşağı olanların da % 20'sinin sağlık nedenlerinden emekliye ayrılma durumunda oldukları ortaya çıkmıştır.

Gerontoloji Kongresinde (Londra 1954) iş niceliği bakımından 60-69 yaş grubunun hemen hemen aynı, nitelikçe ise daha iyi olduğu, 70 yaşın emeklilik yaşı olarak (60 yerine) kabulünün gerekliliği dile getirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ YAŞ VE İKİ ALMANYA

Tüm bu gibi verilere karşın, B. Almanya'da ortalama emekliye ayrılma yaşı 53'dür ve 65 yaş sınırına kadar çalışanlar, tüm çalışanların ancak 4'te 1'ini oluşturmaktadır.

Emekliye ayrılma istemi için hastalık ya da bedensel aşırı yüklenme gösterilmektedir. Bu tür olaylar erkeklerde, 50'li yaşların yarısında görülürse de 60'lı yaşlarda bunun azaldığı da bilinmektedir.

Daha 1961'lerde hesaplanmış bir gerçek ise şudur: Erken emekliye ayrılma olgusundan kaynaklanan üretim azalması, 36 milyar marka mal olmaktadır.

İş ve çalışma veriminin yaşa bağlı olarak azalmasından çok, araştırmalarla ortaya çıkan şudur ki, her yaş grubunun içinde az ya da çok verimli çalışan bulunmakta, ayrıca bu da değişkenlik göstermekte, çeşitli nedenlerle genç ya da yaşlının çalışma temposunda zaman zaman azalma, zaman zaman da artma görülmektedir.

Gene araştırmalara göre yaşlılarda tepki hızında bir düşme olmasına karşın, zevk, ritimdeki düzen, yönetime dayalı çalışma, zamanlama, düşünme yoğunlaşması (konsentrasyon), iyi niyet, disiplin, dikkat, sabır ve «presiz» olma durumlarında da artış görülmektedir.

Batı Almanya'da bağımsız çalışan, serbest meslek sahiplerinin artması da yaşlıları olumsuzca etkilemektedir. Serbest çalışanlar kendi istedikleri zaman kendilerini emekliye ayırırlar ve bu genellikle normal, olağan emeklilik yaşının çok üzerinde olur. Şu halde, aslında yaşlı kişiler sanıldığından çok daha fazla işe, çalışmaya uygun, ve isteklidirler, hele kendilerine gerekli güdüleme ve bilgiler verilirse. Bunun yanında, pek çok yaşlı kişi de ileri yaşlara dek çalışmayı salt bir eğlence olsun diye değil, toplumdaki sosyal güvenceler (emeklilik ve sigorta gibi) yetmediği için sürdürmektedir.

Tüketim ve Yaşlılar :

B. Almanya'da 22 milyondan fazla insan, 45 yaşın üstündedir. Bu, nüfusun % 36'sı ve alıcı kitlenin de yarısı demektir. Aldıkları emeklilik gelirleri ile yılda 80 milyar marklık bir birikimin sahibidirler.

Bu olgunun keşfinden sonra pazılamada ve tüketim politikasında yaşlılara yönelik gelişmeler olmuştur. Bu tüketimin olumlu yanı ise, bu insanlara, henüz toplumda varolduklarını kanıtlama olanağını vermiş olmasıdır.

Kurumlar - Huzurevleri :

Yaşlılar Evleri ya da Huzurevlerinde 1975'de 350.000 yatak bulunmaktaydı. Bu 65 yaşın üzerindeki 8 milyon yaşlının ancak % 4.4'üne yetebilmekteydi.

Bu evlerin $\frac{1}{3}$ 'ü, resmi ve kamusal sosyal yardım kurumlarınca desteklenmektedir. Kalan kısım belediyelerin ve yarısından fazlası gönüllü sosyal refah (yardım) kuruluşlarıdır. Her iki tür kuruluşun da devlet kredisine gereksinimi vardır.

Özel huzurevleri ise giderek artmaktadır: 1960'da % 3 oranında iken, 1975'de % 10 oranını bulmuştur. Söz gelimi **Bavyera'** da 1971'de 813 huzurevinden 73'ü özeldi (% 9.1). Ancak, 60 bin yaşlı insanın yalnızca 3 binini, yani % 5'ini barındırabilmekteydi. Kamusal, resmî ve gönüllü kuruluşların kurumlarına göre özel-ler henüz çok az hizmet vermektedirler.

Bunu, özel bir huzurevinin kuruluşunda esnaf yönetmeliğine göre bir başvuruda bulunmak ve Federal Sosyal Yardım Yasasına bağlı olarak, odaların büyüklükleri, sağlık donanımlarının tümü ve bakım personelinin sayısı gibi birtakım verilerin belirlenmesi gerekliliğine bağliyabiliriz. Aynı kurumlar yılda en az bir kez denetimden geçmektedirler.

Ücretlerine gelince, gene **Bavyera'**dan verilecek bir örnek şöyledir: Yatma ve öğle yemeği içinde bir kişi için satın alınacak yer başlangıçta 4 bin marka, sonra da her ay 400 marka malolmaktadır. Lindau kentindeki bir huzurevinde giriş ücreti 21 bin mark, aylık ücret de 750 marktır. Daha konforlu ya da vakıflarca yönetilenlerde giriş 12 bin ile 20 bin arasında değişmekte, aylık ücret 1000 mark yöresinde olmaktadır. Bunların çoğu da önceden rezerve edilmiş durumdadırlar.

B. **Almanya'**da son çözüm olarak huzurevlerinin (4200 dairesel gibi) büyük toplu konutlar halinde inşa edilmesi öngörülmüştür.

Huzureverlerine gidenlerin $\frac{1}{3}$ 'ü sağlık nedenleriyle ve başka çareleri kalmadığından bu kurumlara başvurmuşlardır. B. Almanya'da 12 bin kişi üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, huzureverlerine girenlerde başlıca şu ruhsal durumlar saptanmıştır: İlk günlerde pişmanlık ve isyan duyulmaktadır. İkinci aşamada $\frac{1}{4}$ oranında aşırı davranışlar gösterenler olmakta, geri kalanlarda ise kişisellikten, bireyselden, özel'den uzaklaşmaya karşı bir direnç yaşanmaktadır. Üçüncü aşamada yaşananlar ise itaat, tabi olma, yeni düzene razı olma gibi sosyo-psikolojik durumlardır. 8500 kişi üzerinde yapılmış bir araştırmada da ilk şoktan sonra «davranış değişikliği ve uyum» görüldüğü saptanmış, hatta sonuçta «memnun olma» durumu gözlenmiştir. Ancak, yaşlıların evlerindeki yaşama oranla huzureverlerinde daha çok yalnızlık çektikleri, aileleriyle mesafeli de olsa ilişkide olmayı istedikleri de belirtilmektedir.

Yeni huzureverlerinin ve yurtların ulaşım ve ulaşım araçlarına yakın yerlere yapılmasına dikkat edilmekte, ayrıca büyük tipte sosyal konutlarda yaşlıların yanına özellikle genç komşular yerleştirilmesi için çaba harcanmaktadır.

Emeklilik

Almanya'da ilk emeklilik sigortası 1891'de kurulmuştur. Gene 1975 verilerine göre yaşlıların 9'da biri işçi sigortasından emekli bulunmaktadır. (Çalışan nüfusun 5'de 4'ünü fikir ve beden işçileri oluşturmaktadır.) Beden işçileri işçi sigortasına, fikir işçileri de ücretliler sigortasına bağlıdır. 65 yaşını bitirmiş her sigortalı yaşlılık sigortasından yararlanır, 60 yaşından sonra işsiz olup başvurana aylık bağlanır. Dulların emekli maaşı asıl maaşın 10'da 6'sıdır.

B. Alman vatandaşlarının $\frac{1}{5}$ 'i yaşamını emeklilik aylığı ya da özel yardımlardan sağlamaktadır. Ortalama bir hesaba göre, 60 yaşında emekli olan erkekler ortalama 13 yıl, emekli kadınlar ise 15 yıl emekli olarak yaşayacaklardır. Daha erken yaşta emekliye ayrılmış olanlar da düşünülürse, emekli yaşamı 15-20 yıl gibi

bir süreyi, diğer bir deyişle tüm yaşamın $\frac{1}{4}$ ünü kapsamaktadır.

65 yaş üstündeki yaşlıların $\frac{1}{3}$ ünden fazlası yalnız yaşamaktadır, bunların da en az $\frac{4}{5}$ ini kadınlar oluşturmaktadır. Demek ki tüm yaşlıların % 30 unu, yani takr. 2 milyondan fazlasını 65 yaşın üstünde ve dul maaşıyla yaşayan kadınlar oluşturmaktadır.

Bunlara şu da eklenmelidir :

1972 de 3,6 milyon insan dul emekli maaşı almıştır. Bu sayının içinde gazi ve şehitlerin eşleri de vardır.

Demek ki B. Almanya'da 3 milyondan çok orta yaşlı ve çok yaşlı kadın yaşamını yalnız sürdürmekte, aldıkları aylık gelir ise sosyo-kültürel yaşam minimumunun altında kalmaktadır. Çünkü, Federal İstatistik Bürosuna göre geçim giderleri 1970'li yıllarda iki kişilik bir emekli aile için % 25 artış göstermiştir. Aynı büronun verilerine göre, fiziksel bedensel yaşam için yalnız bir emekli insana en az 200 mark, sosyo-kültürel bir varlık olarak yaşamını sürdürebilmek için ise ayrıca en az 380 mark gerekmektedir.

Oysa 1970'li yıllardaki aylıklara bakacak olursak, bir işçinin sigorta emeklilik maaşı 347 mark, dul eşin 282 mark; ücretli sözleşmeliinin emeklilik aylığı 575 mark, dul eşin ise 403 marktır. Her dört yaşlı emekliden birinin aylığı 300 markın altındadır. 1970'lerden başlayarak ayrıca verilen sosyal yardım parası, kültürel sosyal varlık minimumunun altında kalmıştır. Bu sosyal yardım parasından yarım milyon yararlanabilmektedir. Amaçlanan, yaşlı kişilere ev bulma, yaşadıkları evlerde bakılma, kendilerine ziyaretçi gelmesinin sağlanması, dinleti, tiyatro gibi sosyal etkinliklere götürülme, yakınlarıyla iletişim kurma gibi durumlarda yardımdan yalnızca % 0.2 oranında yaşlı insan yararlanabilmektedir.

Genellikle öneriler, çok az olan yaşlılık yardımı yerine, bu paranın yaşlı insanların sorunlarını irdeleme ve araştırmada, doktorların ve sosyal çalışmacıların öğrenim ve eğitiminde, kamu oyunun aydınlatılması ve hazırlanılmasında kullanılmalıdır.

ÜÇÜNCÜ YAŞ VE İKİ ALMANYA

Emekli ücret ve maaşlarının yaşam pahalılığında yükselip ayarlanması yasalarca düzenlenir. Bunun için bir sosyal kurul karar verir. Bu kurulda 4 sigortalılar temsilcisi, 4 işveren temsilcisi, 3 sosyal ve iktisadi bilimler alanından temsilci, 1 Alman Federal Bankası temsilcisi bulunur.

SONUÇ :

B. Almanya için özetle diyebiliriz ki; bir tüketim toplumu ve özellikle başarı esasına dayalı bir toplum olan B. Almanya'da, yaşlıların oranının yüksekliği de göz önüne alınınca, üçüncü yaş insanının psikolojik ve sosyolojik sorunları yanında, beklenmedik biçimde maddesel sorunları da olduğu ortaya çıkmakta, sanıldığı tersine, bu konuda tüm sorunlarını çözmüş bir toplum imgesi yerine karşımıza karmaşık bir tablo çıkmaktadır.*

B. Üçüncü Yaş ve Demokratik Alman Cumhuriyeti **

Bir sosyalist ülke olarak Demokratik Alman Cumhuriyeti, politikasında emekli ve yaşlı insanlarına özellikle ilgi duyduğunu açıklamaktadır.

1980 verilerine göre ülkede 60 yaşından yukarda kişi sayısı 3.817.428'dir. (Toplum nüfus 16.739.000'dir) 65 yaşın üzerinde olanlar 3.267.000 ile toplam nüfusun % 15.9'unu oluşturmaktadır. Bu sayının % 11.8'i erkek, % 19.5'i kadındır.

Emekli yaşında olanlar 3 milyona yakındır. (2.996.498) 1979'da emekliye ayrılmış bulunanların sayısı 1.876.243'dür.

Kurumlar :

Demokratik Alman Cumhuriyetinde ortalama ölüm yaşı kadınlar için 74, erkekler içinse 69'dur. % 15.9 oranını bulan 65 yaş ve üstündekilere verilen hizmetlere göz atılacak olursa, 1980'de yaşlılara bakım hizmetinde bulunan kurum sayısı 1.336, yatılı sa-

(*) B. Almanya hakkında derlenen tüm bilgiler için kullanılan kaynağın sorunlara çok yönlü ve eleştirel bir yaklaşımla baktığını, bu yazımın bir devlet yayını olmadığını belirtmek isteriz :

Bleuel, H. Peter : Alte Menschen in Deutschland, München (1972), göz. geç. bas. 1975

(**) Bu konuda derlenen bilgiler, Ankara Demokratik Alman Cumhuriyeti Büyükelçiliğinden sağlanan devlet yayınlarından alınmıştır.

yısı 121.665'dir. Ayrıca 214 sosyal konut biçimindeki huzurevlerinde 16.338 yatak bulunmaktadır.

Bu bakım evlerinde yaşayanlar sürekli tıbbî hizmetlerden yararlanır ve en önemlisi dış dünya ile temas ve ilişki içinde olmalarına özen gösterilir.

Üçüncü yaşa hizmet götüren bir önemli örgüt Halk Dayanışma Örgütü diyebileceğimiz «Volkssolidarität» adlı kitle örgütüdür. 2 milyonun üzerinde üyesi bulunan bu örgüt özellikle yaşlılara sosyal ve kültürel hizmet verme bakımından önemli görevler yüklenmiştir. Üyelerinden 166 bininin etkin biçimde rol aldığı bu sosyal ve kültürel etkinlikler 450 kadar klüp ve 380 merkez tarafından düzenlenir.

Amatör meslekten sanatçıların ve öğrencilerin sergiledikleri oyunlar ve diğer çeşitli sanat etkinlikleri bu merkezlerde yer alır. Yılda 306 bin bu türden etkinlik sergilenir.

Kentlerde hemen her mahallede bulunan bu merkezlerde, üçüncü yaşa yönelik hoşça vakit geçirtme ve boş zamanı değerlendirme olanakları verilmektedir. Bu gibi etkinlikler için yalnız Halk Dayanışması değil, çeşitli kuruluş ve örgütler de yardımcı olmaktadır. En etkin ve yaygın olan Halk Dayanışması ise bir vakıf gibi işlemekte, aynı zamanda üçüncü yaş insanların ev işlerini de üstlenmektedir. (1980'de 74 bin emekliye bu hizmet götürülmüş ve 30 milyon saatlik mesai yapılmıştır).

Birçok kuruluş ve örgüt, emeklilere öğle yemeği götürmektedir. Gönüllü kuruluşlar ve bunların yanısıra komşuların da desteğiyle, yaşlıların oturdukları evlerin yeniden dekore edilmesi, çamaşır, alış veriş gibi hizmetlerinin yerine getirilmesi de sağlanmaktadır.

Halk Dayanışması Örgütü «tekerleklerle yemek servisi» adıyla verdiği hizmette, 1980'de günde 210 bin kişiye 40 bin yemek dağıtmıştır.

Bakımevleri ve sosyal konutlar, belediyeye ait yapılarda katlar biçiminde ya da özel evler ve apartman daireleri biçiminde olmak üzere birkaç türdür.

Bakıma gereksinimi olan yaşlı kişilerin evlerine gidilerek bakım ve yardım götürülmesi, Halk Dayanışması ve Kızıl Haç Ö-

gütlerinin özel eğitim görmüş yardımcı elemanlarınca sağlanmaktadır. Ayrıca toplam 113.230 yataklı devlet desteğiyle kurulmuş geriatri klinikleri bulunmakta, bunlarda sürekli bakımda kalabilmek için 120 mark ücret verilmektedir.

Emeklilik :

Emeklilerin sayısı 1960'da 1.156.688 iken 1979'da 1.876.243 olmuş, bütçede ayrılan miktar ise 1960'da 4.435,5 mark iken 1979'da 11.268,6 mark olmuştur.

Sosyal güvenlikçe verilen çeşitli aylıklar vardır; yaşlılık aylığı, savaş gazilerine verilen aylıklar bunlar arasındadır.

Emekliler işçi sigortasına bağlı olanlar gibi tıp hizmetlerinden parasız olarak yararlanırlar (ilaç, aygıt vs.).

Emeklilik aylığı iki elemandan oluşur :

1. En başta, tüm sigortalıları hakkı olan sosyal sigortadan alınan aylık ile,
2. Tamamlayıcı emeklilik aylığı (eğer sigortalı ek primlerini ödemişse),

Sosyal Sigortaya bağlı olarak 15 yıl çalışmış olan, emekli aylığına hak kazanmaktadır. Kadınlar için emeklilik yaşı 45, erkekler içinse 50 dir. İstenirse bu yaştan sonra da çalışmak mümkündür. Emekliliğe hak kazanmış olanların % 20 kadarı çalışmayı sürdürür. 1980 verilerine göre emekli yaşından sonra çalışanların sayısı en az 1 milyon yöresindedir.

Kadınlar için doğum izinleri, ayrıca genelde 16 yaştan sonraki öğrencilik (Üniversite, yüksek okul, teknik okul) yılları, askerlik hizmeti, rapor süreleri gibi süre ve hizmetler emeklilik süresine katılır, beş ve daha fazla çocuk doğuran kadınlar, ayda en az 270 mark ek ücret alırlar ve bunun verilmesi emeklilikte de sürdürülür.

Emekli aylığı, en az 15 yıl çalışmış biri için 340 markdır. Bu sayı, çalışma oranıyla, çeşitli katsayılarla artar. Emekli yaşından sonra çalışanlar için yaş haddi ise kadınlarda 60, erkeklerde 65'dir.

Emeklilik yaşından sonra çalışanlar, çalışma güçleri oranında daha az saatli ve hafif işlerde çalıştırılır. Genellikle çalışanların kurumları, onlar emekliye ayrıldıktan sonra da ilişki ve ilgilerini sürdürüp teması kesmezler; çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklerine onları da katarlar.

Demokratik Alman Cumhuriyeti konusunda başvuru kaynakları :

- Statistical Pocket Book of the German Democratic Republic 1981, published by the Central Statistical Board, Berlin 1981.
- The German Democratic Republic, «Care of the Elderly» s. 271—273, Dresden 1981.
- La Sécurité sociale en RDA, «Les Pensions de vieillesse, d'invalidité et les pensions de survivants» s. 45-49, (tarihsiz).
- Health Care in the GDR, «Care of the Elderly» s. 35-37.